

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗНАТЬ ПРО УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОНТЕКСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ “Я У СВІТІ”

УДК 37.022

Наталія Муляр, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри культурології та мистецької освіти
Лариса Костюк, кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології та українознавства
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗНАТЬ ПРО УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОНТЕКСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ “Я У СВІТІ”

У статті розкрито особливості організації навчального процесу на уроках “Я у світі” як сукупності прийомів навчання. Наведено приклади застосування традиційних та нетрадиційних методів, принципів, форм навчання, які сприяють формуванню особистості, якій притаманні демократична громадянська культура, усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її громадянською відповідальністю, готовністю до компетентної участі у житті суспільства.

Ключові слова: навчально-виховний процес, початкова школа, молодші школярі, “Я у світі”, урок.
Літ. 6.

Наталія Муляр, кандидат педагогических наук доцент
кафедры культурологии и художественного образования
Лариса Костюк, кандидат философских наук, доцент кафедры культурологии и украиноведения
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

МЕТОДИКА ФОРМИРОВАНИЯ ЗНАНИЙ ОБ УКРАИНСКОМ ГОСУДАРСТВЕ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОНТЕКСТЕ В УЧЕНИКОВ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ НА УРОКАХ “Я В МИРЕ”

В статье раскрыты особенности организации учебного процесса на уроках “Я в мире” как совокупности приемов учебы. Приведены примеры применения традиционных и нетрадиционных методов, принципов, форм учебы, которые способствуют формированию личности, которой присущие демократическая гражданская культура, осознание взаимосвязи между индивидуальной свободой, правами человека и ее гражданской ответственностью, готовностью к компетентному участию в жизни общества.

Ключевые слова: учебно-воспитательный процесс, начальная школа, младшие школьники, “Я в мире”, урок.

Nataliya Mulyar, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the Culturology and Artistic Education Department
Larysa Kostyuk, Ph.D. (Philosophy), Associate Professor of the
Culturology and Artistic Education Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE METHODS OF FORMATION OF PRIMARY SCHOOLCHILDREN'S KNOWLEDGE ABOUT THE UKRAINIAN STATE IN THE EUROPEAN CONTEXT AT “ME IN THE WORLD” LESSONS

The school discipline “Me in the world” can be examined not only as a separate educational subject but also as a system of pedagogical methods and means of education. The topicality of the study is obvious. The education reproduces and increases the intellectual, spiritual and economic potential of the people; it educates the patriot and the citizen of Ukraine. Its main goal is to create the conditions of personal development and creative self-realization of every citizen of Ukraine; to form the generations capable of learning throughout life, capable of creation and development the values of civil society. The education aims to promote the consolidation of the Ukrainian nation, Ukraine's integration into European and world space as a competitive and prosperous state.

The peculiarities of the educational process organization at “Me in the world” lessons as the complex of teaching methods is revealed in the article. It includes the examples of using the traditional and non-traditional teaching methods, principles and forms. The authors deal with the further formation of the personality which is characterized by a democratic civil culture, awareness of the relationship between individual freedom, human rights and civil responsibility, readiness for competent participation in the life of society.

The proposed methods of formation of the notion about Ukraine in the world context, work on the awareness of state symbols and the affirmation of European values are the main interesting elements of the study. In

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗНАТЬ ПРО УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОНТЕКСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ “Я У СВІТІ”

particular, it is advisable to use such methods and types of work as narration, question, interactive technologies, vocabulary work, practical work with contour maps of Ukraine and the world, study of additional literature, etc.

Keywords: an educational process, a primary school, the primary schoolchildren, “Me in the world”, lesson.

Постановка проблеми. Поява на політичній карті світу 24 серпня 1991 року суверенної України – вагома політична подія в розвитку міжнародної системи. Йдеться про державу, яка за розмірами своєї території, кількістю населення, економічними можливостями, інтелектуальним та науково-технічним потенціалом належить до розвинених європейських країн. Сьогодні Україна прагне зайняти своє місце в багаторівневій ієрархічній будові міжнародної системи і підтвердженням цьому є плідна співпраця в транспортній сфері, військово-промислового та агропромислового комплексів.

Україна – держава, яку поєднує з Європою спільні цінності, однакове світосприйняття. З 1 вересня 2017 року в повному обсязі вступила в силу дія Угоди про асоціацію між Євросоюзом та Україною. Підписання цієї угоди створить передумови для повноцінної інтеграції України у європейський економічний, соціальний, освітній, культурний та правовий простори. Піднявши в суспільстві рівень духовності і моральності, досягнувши європейських стандартів життя – вступ до ЄС стане для України суто формальною процедурою. Погоджуємось із думкою М. Михальченка про те, що європейський цивілізаційний вибір України – це стратегічний вибір між європейською та євразійською цивілізаціями, між демократичною та тоталітарною культурами, між способами життя – вільним (у політичному, економічному, культурному й інших сенсах) і залежним, напіврабським існуванням [5, 413].

Сьогодні, ускладнених суцільних реформаторських процесах, саме перед освітньою реформою стоїть завдання забезпечення набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнародних взаємин, формування в учнів особистісних рис громадянина української держави здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності.

Отже, набувають актуальності проблеми становлення учня нової доби, учня ХХІ століття, від якого залежатиме майбутня доля Української держави. Саме школа, на наш погляд, повинна створити всі умови для виховання в учнів соціальної орієнтації людини, що пов'язана з почуттям гордості за свою країну, її традиції, звичаї, обряди, символи та передбачає зрілість

політичної, правової свідомості; розвитку відчуття патріотизму, причетності до історичної долі своєї Вітчизни та її народу; засвоєння європейських цінностей; усвідомлення себе як громадянина своєї країни та повноправного члена світової спільноти.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблемам європейської інтеграції України присвячені наукові праці: Г. Асланян (проблеми удосконалення інституційних механізмів європейської інтеграції України), М. Гнатюк (відносини України з ЄС та процес європейської інтеграції української держави), Н. Гнидюк (механізми координації політики європейської інтеграції в Україні) та інші.

Педагогічні проблеми інтеграції змісту початкової освіти висвітлені у працях Н.М. Бібік, В.І. Бондар, М.С. Вашуленко, О.Я. Савченко, Г.С. Тарасенко та ін. Загалом, в українському науковому просторі існує чимало досліджень, присвячених проблемам євроінтеграції України, зокрема висвітленні об'єктивних причин інтеграційних змін в освітньому процесі.

Мета статті. Розкрити методичні особливості формування знань про Україну як європейську та світову державу в учнів початкової школи на уроках “Я у світі”.

Виклад основного матеріалу дослідження. У своїй зовнішній політиці українська держава спирається на фундаментальні загальнолюдські цінності, виступає за захист прав та інтересів громадян України, створює умови для підтримання контактів з українцями за кордоном – вихідцями з України, дбає про задоволення їх національно-культурних і мовних потреб, надає їм допомогу згідно з міжнародним правом. Важливим пріоритетом сьогодні у зовнішній політиці України є **європейська інтеграція**.

Процес інтеграції нашої держави до загальноєвропейського простору має цілу низку переваг. По-перше, вступивши до ЄС, ми очікуємо на нові ринки для збуту товарів та послуг власного виробництва. По-друге, це буде чіткий сигнал всьому світові, що Україна – надійна країна для вкладення капіталів. А значить створюватимуться робочі місця з більш високою оплатою праці. Країни, які бажають стати членами Європейського Союзу, повинні відповідати певним вимогам. Виконавши їх, матимемо квітучу демократичну державу з високим рівнем життя [3, 124].

З огляду на мету дослідження основну увагу

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗНАТЬ ПРО УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОНТЕКСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ “Я У СВІТІ”

зосереджуємо на розкритті методичних особливостей роботи з темою “Україна – європейська держава” з якою учні знайомляться у 3-му класі під час вивчення змістової лінії “Людина і світ”. Дана змістова лінія Державного стандарту початкової загальної освіти ґрунтується на загальнолюдських цінностях та принципах науковості, полікультурності, світського характеру освіти, системності, громадянської свідомості, взаємоповаги між націями і народами в інтересах людини, родини, суспільства, держави, і як така є наскрізною в освітній галузі “Суспільствознавство”. У цілому ця освітня галузь спрямована на формування в молодших школярів уявлень і понять про цілісність світу, виховання гуманної, творчої, соціально активної особистості, здатної екологічно мислити, бережливо ставитися до природи, розуміти значення життя як найвищої цінності [4, 11].

Основними методами і формами роботи на уроках “Я у світі” у початковій школі можуть бути цікаві розповіді учителя з використанням конкретного ілюстративного матеріалу, бесіди з учнями на основі спостереження, фронтальна, групова й самостійна робота учнів, залучення їх до збирання красназвничого матеріалу, обговорення матеріалів самостійних досліджень та уроки творчості, проектна діяльність тощо. На наше глибоке переконання, сьогодні існує багато педагогічних технологій, які можна використати в умовах школи при вивченні предмета “Я у світі”. Так, ігрові технології, технології проблемного, проектного, комунікативного, інтерактивного навчання можуть допомогти вчителю активізувати діяльність дітей в педагогічному процесі. Право вчителя обирати ті, які, на його думку, оптимально підходять до умов навчання та контингенту учнів.

Вивчаючи тему “Україна – європейська держава” учні матимуть можливість сформулювати своє уявлення про Україну як європейську та світову державу, дізнатись про європейські країни-сусіди, їх географічне положення працюючи з фізичними та контурними картами; визначити роль і місце України в Європі; засвоїти поняття Європа, європейець, Європейський союз тощо.

Пропонуємо здійснювати наступні види робіт. На етапі актуалізації опорних знань учителю варто запропонувати учням декілька запитань для перевірки рівня знань. Наприклад, чи знаєте ви в якій державі ми живемо? Якою мовою розмовляють в нашій державі? Чи знайомі з термінами як незалежність, держава, суспільство, столиця, конституція, громадянин. На етапі вивчення нового матеріалу доцільно розглянути

з учнями географічну карту та провести бесіду за запитаннями: До якої частини світу належить Європа? Прочитайте назви країн. Які з цих країн розташовані в Європі? Чи можна назвати європейською державою Україну? На якому материка знаходиться Європа? Скільки держав у Європі? З якими країнами межує Україна? Де знаходиться центр Європи? Як називають жителів Європи? Які зовнішні схожості є в європейців?

Подальше ознайомлення з темою пропонуємо через залучення учнів до словникової роботи, під час якої вчитель розкриває навчальні терміни (Європа, європейці, Європейський Союз, права людини) та ставить запитання до учнів.

Наступний етап ми вбачаємо у практичній роботі учнів. Такий вид діяльності дає можливість учням попрацювати з фізичною та контурною картами світу. Цікавим буде завдання обвести кольоровими олівцями кордони України, позначити її сусідів та виділити на контурній карті світу країни Європейського союзу.

Щоб закріпити навчальний матеріал доцільно провести з учнями гру “Подорож країнами Європи”. В процесі гри клас ділиться на групи, кожна з якої отримує країну про яку потрібно створити фотоальбом під назвою “Побачити своїми очима” (фото колаж складається, наприклад, з відомих, цікавих, пам’ятних місць досліджуваної країни). Учні демонструють фотоальбом кожної з країн а вчитель розповідає про неї.

На домашнє завдання можна запропонувати учням роботу над вправою “Хвилинка фантазії та мрій”, яка допоможе учням розвинути мислення, а також розслабитись та отримати задоволення від роботи. Учні можна запропонувати виконати малюнки за тематикою: “Ми у Європі”, “Крокуємо до Європи”, “Європа очима дітей”. Після виконання оформляється вчителем виставка учнівських малюнків та проводиться міні-екскурсія, окремі ж учні можуть самостійно презентувати свої роботи.

Також, не можемо залишити поза увагою важливі, болючі сторінки української державності останніх років, які розкриють перед молодшими школярами ціну, яку заплатила українська нація і платять сьогодні на Донбасі за свій європейський вибір – панування демократії, знищення корупції, дотримання прав і свобод людини, високі стандарти якості та рівня життя. Як стверджує **доктор історичних наук, професор Українського католицького університету Ярослав Грицак**: “Те, що європейці називають цінностями, ми відстоювали на Майдані і продовжуємо це робити на Донбасі. І в цьому

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗНАТЬ ПРО УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОНТЕКСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ “Я У СВІТІ”

сенсі, зараз Україна – це найкраща Європа” [1, 98].

Отож, пропонуємо наступним кроком у засвоєнні теми “Україна – європейська держава” провести урок-пам’яті під назвою “Революція гідності – як це було ...”, метою якого є формувати у школярів ціннісного ставлення до України; прав та свобод людини, європейського вибору українців; розвивати в учнів почуття національної самосвідомості та громадянської активності; виховувати патріота, громадянина, готового захищати свою Батьківщину.

Висновки. Одним із головних завдань освіти є створення умов для виховання свідомих громадян патріотів, які зможуть збудувати заможну духовну і матеріально багату державу. Патріотизм покликаний дати новий поштовх для розвитку духовності нації. Це є потребою і держави, і суспільства, і особистості. При застосуванні вище наведених методик до вивчення теми “Україна – європейська держава” на уроках “Я у світі” вчитель матиме змогу сформулювати особистість, якій притаманні демократична громадянська культура, усвідомлення взаємозв’язку між індивідуальною свободою та громадянською активністю, відповідальністю, готовністю до компетентної участі у житті світової спільноти

Продовження знайомства учнів з європейським вибором України ми вбачаємо у позаурочній діяльності. До прикладу, пропонуємо проведення таких видів робіт:

- *Інформаційні години*, присвячені Дню Європи за темами: “Наш дім – Європа”, “Ми разом єдині”, “Становлення та розвиток Європейського Союзу”, “Країни Європи”, “Відносини України з Європою”.

- *Тематичні бесіди*: “Етапи виникнення Євросоюзу”, “Україна – європейська держава”.

- *Конкурси малюнків, плакатів, світлин* тематичних напрямів: “Ми у Європі”, “Крок до Європи”, “Європейське майбутнє України”, “Революція гідності: очима дітей”.

- *Проведення тематичних книжкових виставок, фотовиставок, інформаційно-довідкових викладок, експозицій* на теми: “Євроінтеграція – крок за кроком”, “Європейське культурне надбання”, “Європейські перспективи України”.

- *Спортивні змагання, присвячені Дню Європи* на тематику: “Ми за здоровий спосіб життя! Ми у Європу!”, “Йдемо у Європу здоровими”.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грицак Я. 26-й ПРОЦЕНТ, або Як подолати історію / Я. Грицак. – Київ: Фонд Порошенка, 2014. – 136 с. – (Серія “Жити по-новому”).

2. Державний стандарт початкової загальної освіти / Затверджено МОН України. від 20 квітня 2011 р. № 462 // <http://www.mon.gov.ua/main>.

3. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи: Монографія / За заг. ред. Ф.Г. Ващука. – Ужгород: ЗакДУ. – Вип. 16. – 2011. – 560 с. – (Серія “Євроінтеграція: український вимір”).

4. Корсак К. Європейський простір вищої освіти і Україна у XXI столітті / К. Корсак // Вища школа. – 2005. – М. – С. 47–56.

5. Михальченко М.І. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи / М.І. Михальченко. – Дрогобич: Відродження, 2004. – С. 413–414.

6. Савченко О. Компетентна спрямованість нових навчальних програм для початкової школи / О. Савченко // Початкова школа. – 2012. – № 8. – С. 1–6.

REFERENCES

1. Hrytsak, Ya. (2014). *26-y PROTSENT, abo Yak podolaty istoriiu* [26th PER CENT, or How to overcome the history]. Kyiv: Fond Poroshenka Publ., 136 p. [in Ukrainian].

2. Derzhavnyi standart pochatkovoї zahalnoi osvity [State standard of primary general education]. Zatverdzheno MON Ukrainy vid 20 kvitnia 2011 r. № 462 // <http://www.mon.gov.ua/main>. [in Ukrainian].

3. Vashchuk, F.H. (Ed.). (2011). *Intehratsiia v yevropeyskyi osvittii prostir: zdobutky, problemy, perspektyvy: Monohrafiia* [Integration into the European educational space: achievements, problems, perspectives: Monograph]. Uzhhorod: ZakDU Publ., vol. 16, 560 p. [in Ukrainian].

4. Korsak, K. (2005). *Yevropeyskyi prostir vyshchoї osvity i Ukraina u XXI stolitti* [European Higher Education Space and Ukraine in the 21st Century]. Kyiv: Vyshcha shkola Publ., pp. 47–56. [in Ukrainian].

5. Mykhalchenko, M.I. (2004). *Ukraina yak nova istorychna realnist: zapasnyi hravets Yevropy* [Ukraine as a new historical reality: European spare player]. Drohobych: Vidrodzhennia Publ., pp. 413–414. [in Ukrainian].

6. Savchenko, O. (2012). *Kompetentna spriamovanist novykh navchalnykh prohram dlia pochatkovoї shkoly* [Competent orientation of new curricula for primary school]. Pochatkova shkola, no.8, pp. 1–6. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 08.09.2017